

סמוך לסגירת הגיליון התקבלה במערכת תגובה ל 'הערת המערכת'. אנו מביאים תגובה זו כאן, בצירוף תגובת המחבר.

« אריאל שרלו

ואף על פי כן-ימשכו הלבבות תגובה להערת המערכת

ידידי עקיבא כתב שההלכה איננה דורשת מהאדם כוונה במעשיו, אלא את קיום המעשה ההלכתי גרידא. עקיבא המשיך וכתב: 'החוויה הרוחנית לא רק שאינה תנאי בקיום מצות, אלא אף אינה חלק מהדרישות והציפיות של ההגות מההלכה'. אינני הולך להתייחס לראיותיו מהרמ"א ור' חיים מבריסק, למרות שאני חושב שהוא טעה בפרשנותם, אלא לעקרונות המעשיים שעולים ממאמרו. את דבריי אכתוב כהערות, והדבר מצריך הרחבה וכשאפנה אשנה.

- א. את תפיסת העולם ההלכתית בונה עקיבא מחד על תמונת העולם של ה'בעלבת' ומאידך על ר' חיים והרמ"א. כאמור, על ר' חיים והרמ"א לא אגיב כעת, אך על תמונת ה'בעלבת' אני תמהה- וכי הופכים מציאות לאידיאל? האם העובדה שה'בעלבת' לא חש תחושת צער וחוסר בעולמו לא אמורה לגרום לנו חוסר נחת ורצון למצוא את שבאמת חסר לנו? ובכיוון השני – האם אכן תחושתו של הבעלבת הנה אמיתית? האם הכל כ"כ מושלם ולא חסר לנו כלום בגלל החורבן?¹
- ב. לו היה עקיבא טוען שהמעשה ההלכתי ועולם הרוח הם שני מסלולים בהם נדרש האדם להתקדם, החרשתי (אם כי גם על כך אני חולק וחושב שהמעשה ההלכתי פגום ללא כוונה וללא עולם פנימי המלווה אותו), אך עקיבא טען שיכול האדם לעבור בעולם עם מסלול אחד בלבד ולא 'בואו אליו בטענות'², ואני שואל – איך זה מסתדר עם 'ואהבת את ה' אלקיך', 'מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה אותו' – האם כל הדרישה היא רק לעמוד בהלכות המעשיות?
ג. יש להבדיל בין השאלה האם המצווה קוימה או לא לבין השאלה האם זה מה שרצוי מאת ה'. גם בין בני זוג נדרש שגם אם לא אוהבים אסור לבגוד, אבל ברור לכולם שצריך לאהוב. הבגידה לדידי היא אי קיום ההלכה, האהבה היא עולם הרוח.
- ד. כיוון שהתחלתי בהשוואה בין בני זוג לבין האדם לא-לקיו, אמשיך בכך: גם בין בני זוג יש שתי מערכות, האהבה והכתובה. את מצוות התורה 'פרו ורבו' ניתן לקיים על בסיס הכתובה, אך האם חיי נישואין יכולים להתבסס רק על הכתובה? ומדוע שלא יהיה הדבר נכון בין הקב"ה לבני אדם? אדם שיסיים את חייו כשבינו לבין אשתו שררו יחסים רעועים ורק הכתובה שמרה על המשפחה, האם אין בכך פספוס? האם הוא יכול לטעון 'זה אני ואלה יכולותיי'? לא מוטל עליו כאדם מאמין ללכת ולנסות לשפר את עולם המשפחתי שלו? אינני מדבר רק בפן הפרקטי ומבחינת הנוחות (כי לא נעים לחיות כך), אני מדבר רוחנית לאור פרק א' ופרק ב' של ספר בראשית!

סיכומו של דבר – קשה לי מאוד לקבל עולם בו עולמו הרוחני של האדם הוא 'צ'ופר' נחמד שכדאי שהאדם יקיים, אך לא נורא אם לא, אך חס וחלילה שהעולם המעשי ההלכתי לא יקיים. אני מאמין בעולם בו המעשה ההלכתי הוא חובה, אך המעשה הרוחני גם הוא חובה. כל זה לא אומר שאם קיימת

¹ הדבר הכי חשוב חסר לנו-קירבת א-לקים, והיא הסיבה למצב הקשה של העולם הרוחני שלנו ור"ל.

² בשיחה בע"פ בינינו טען עקיבא שלו אדם יהיה למדן גדול, אך תפילותיו יהיו כ'רשימת קניות' והוא לא יצליח יותר מכך הוא לא צריך להצטער על כך ואין זה נורא.

מעשה הלכתי ללא רוח, כצפצוף הזרזיר המעשה לא תקין ולא מקבל הסכמה הלכתית. נכון, בעולמנו אנחנו חסרים הרבה את התחושה והחוסר, אך דווקא ימי החורבן מזמנים לנו הזדמנות לשוב ולברר מה חסר לנו, לשוב ולמצוא את א-לקינו ואת השראת שכינתו.

תגובת המחבר

א. ראשית יש למקד את נושא הדיון: במאמר דנתי בתפיסת ההלכה של ה'בעלבתים', כאשר הכוונה לדון בשאלה: מה מטרת שמירת ההלכה, לפי תפיסתם. האם מטרת ההלכה היא להשפיע על עולמו הרוחני של האדם? ה'בעלבתים' סוברים שלא. וכפי שירגיש הקורא הרגיש (וביניהם חברי אריאל), יש בי מידה לא מבוטלת של הזדהות עם עמדה זו.

ב. שאלה נוספת המשיקה לדיון זה היא היחס הכללי בין ההלכה לעולם הרוח. ניתן להציע שלשה דגמים אפשריים ליחס זה:

א. ההלכה והחוויה הנן דרישות של התורה והן אחוזות זו בזו – 'אחרי המעשים יימשכו הלבבות'.

ב. מהאדם נדרשת שמירת הלכה בלבד, כל עבודה רוחנית אינה בגדר דרישות התורה מהאדם.

ג. מהאדם נדרש הן לשמור על ההלכה והן לחיות חיי רוח, אלא שאין קשר בין תחומים אלו. ההלכה אדישה לרוחניות.

כפי הנראה אריאל נוקט כאפשרות א, ואילו אני סבור כאפשרות ג. לפי אפשרות זו, אכן ישנה דרישה עקרונית מהאדם לחיות חיי רוח, אלא שאין קשר בין חיים אלו לשמירת ההלכה. מעשיו ההלכתיים יכולים להישאר על פי כל ההידור וההחמרה, כמעשים טכניים גרידא, בו בזמן שעולם הרוח שלו מפותח ופעיל ביותר. כפי הדוגמא שנתתי לאריאל בשיחתנו שבע"פ. לדעתי, אדם זה חיי את חייו כראוי בהחלט.

ג. 'משל הכתובה'

אני מסכים בכל מאודי למשל הכתובה. אכן, חיי דת הלכתיים לבד, ללא חיי רוח מקבילים הנם ריקים ומשמיימים, ודומים לזוג שחי על קצה שלום הבית. אך עם זאת חולק אני על התפיסה לפיה יש קשר בין אהבת בני הזוג להתחייבויות שבכתובתם – וכי הבעל חש אהבה יתרה לאשתו כאשר הוא דואג למזונותיה? האם המקום לדון ברחשי הלב היא דווקא במילוי חובתו לכסותה? החובה ההלכתית אינה בהכרח המקום בו יש לחפש אחר קרבת ה' ופיתוח עולם רוחני.